با ایران توشه
یک قدم جلوتر
باش!

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

ایران توشه، مرجع دانلود فایل های کمک آموزشی دانش آموزان و کنکوری ها

همه چیز
برای موفقیت
تو!

- دانلود رایگان آزمون های آزمایشی قلمچی، خیلی سبز، گاج و ...
- دانلود رایگان گام به گام تمامی دروس
- دانلود رایگان نمونه سوالات امتحانی (نوبت اول و دوم) و امتحانات نهایی
- دانلود رایگان جزوه های کمک آموزشی و شب امتحانی

کافیست هر فایلی که نیاز دارید را در گوگل به این صورت جستجو کنید:

فایل مورد نیاز + ایران توشه

مثال:

دانلود گام به گام دوازدهم تجربی ایران توشه

irantooshe.ir

t.me/irantooshe

گام به گام منطق دهم
درس هشتم

عنوان فصل: قیاس اقترانی

از صفحه‌ی ۷۲ تا صفحه‌ی ۸۲ کتاب

در این فایل پاسخ فعالیت‌ها، کارهای کلاسی، تمرین‌ها و پرسش‌های فصل قیاس اقترانی آمده است.

مباحث فصل: قیاس اقترانی، اشکال چهارگانه، حد وسط، دامنهٔ مصادیق و شرایط اعتبار قیاس

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.

irantooshe.ir

تهیه‌شده در ایران‌توشه، توشه‌ای برای موفقیت

irantooshe.ir

فهرست پرسش‌ها

۱ صفحه ۷۲ · فعالیت — قیاس اقترانی ۴

۲ صفحه ۷۳ · فعالیت — اشکال قیاس اقترانی ۴

۳ صفحه ۷۴ · فعالیت — قیاس اقترانی و حد وسط ۴

۴ صفحه ۷۴ · فعالیت — عدم تکرار حد وسط ۵

۵ صفحه ۷۵ · فعالیت — قانون نتیجهٔ قیاس ۵

۶ صفحه ۷۷ · فعالیت — دامنهٔ مصادیق موضوع و محمول ... ۶

۷ صفحه ۸۰ · فعالیت — اعتبار قیاس اقترانی (۱ تا ۸) ۶

۸ صفحه ۸۰ · فعالیت — اعتبار قیاس اقترانی (۹ تا ۱۶) ۷

۹ صفحه ۸۲ · تمرین — دلیل نامعتبر بودن قیاس‌ها ۸

۱۰ صفحه ۸۲ · تمرین — تغییر ترتیب مقدمات شکل اول ... ۹

۱۱ صفحه ۸۲ · تمرین — بررسی اعتبار قیاس‌ها ۱۰

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.

irantooshe.ir

۱ صفحه ۷۲ فعالیت

استدلال‌های زیر را بررسی کنید و بگویید چرا این استدلال‌ها دارای نتیجه نیستند.

۱) هر انسانی حیوان است. / هر گیاهی نیازمند به آب است. / ∴ .....

۲) بعضی سنگ‌ها سفید نیستند. / هر حیوانی جاندار است. / ∴ .....

در هر دو استدلال، دو مقدمه هیچ جزء مشترکی ندارند. در استدلال اول، «انسان، حیوان» با «گیاه، نیازمند به آب» و در استدلال دوم، «سنگ، سفید» با «حیوان، جاندار» هیچ ارتباطی ندارند.

برای آنکه دو قضیه به هم مربوط شوند و از آن‌ها نتیجه‌ای به دست آید، باید موضوع یا محمول یکی از آن‌ها با موضوع یا محمول دیگری یکسان (مشترک) باشد. چون چنین جزء مشترکی (حد وسط) وجود ندارد، هیچ نتیجه‌ای از این مقدمات گرفته نمی‌شود.

۲ صفحه ۷۳ فعالیت

شکل قیاس‌های زیر را مشخص کنید:

۱) هر ب الف است. / هیچ ب ج نیست. / ∴ بعضی الف ج نیست.

۲) بعضی الف ب است. / هیچ ج ب نیست. / ∴ بعضی الف ج نیست.

۳) هر ب الف است. / هیچ ج ب نیست. / ∴ بعضی الف ج نیست.

۴) بعضی الف ب است. / هیچ ب ج نیست. / ∴ بعضی الف ج نیست.

حد وسط در همهٔ این قیاس‌ها «ب» است. شکل قیاس به جایگاه حد وسط بستگی دارد: محمولِ مقدمهٔ اول و موضوعِ مقدمهٔ دوم (شکل اول)؛ محمول در هر دو (شکل دوم)؛ موضوع در هر دو (شکل سوم)؛ موضوعِ مقدمهٔ اول و محمولِ مقدمهٔ دوم (شکل چهارم).

- ۱) «ب» در هر دو مقدمه موضوع است ← **شکل سوم**.
- ۲) «ب» در هر دو مقدمه محمول است ← **شکل دوم**.
- ۳) «ب» در مقدمهٔ اول موضوع و در مقدمهٔ دوم محمول است ← **شکل چهارم**.
- ۴) «ب» در مقدمهٔ اول محمول و در مقدمهٔ دوم موضوع است ← **شکل اول**.

۳ صفحه ۷۴ فعالیت

به مثال‌های زیر توجه کنید. آیا می‌توانید با کمک دوستان خود اشکال این استدلال‌ها را بیان کنید؟

۱) انگور شیرین است؛ شیرین همسر خسرو است؛ پس: انگور همسر خسرو است.

۲) دیوار دارای موش است؛ موش دارای گوش است؛ پس: دیوار دارای گوش است.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۳) یخ از آب است؛ آب مایع است؛ پس: یخ مایع است.

در هر سه استدلال، حد وسط (شیرین / موش / آب) در مقدمهٔ اول محمول و در مقدمهٔ دوم موضوع است؛ پس هر سه از نظر ظاهری **شکل اول** هستند. اما در هر سه، حد وسط به‌طور کامل و یکسان تکرار نشده است و به همین دلیل نتیجه درست نیست:

- ۱) «شیرین» در مقدمهٔ اول به معنای شیرین‌مزه و در مقدمهٔ دوم نام شیرین (همسر خسرو) است؛ اشتراک لفظ.
- ۲) محمول مقدمهٔ اول «دارای موش» است ولی موضوع مقدمهٔ دوم «موش» است؛ حد وسط عیناً تکرار نشده است.
- ۳) محمول مقدمهٔ اول «از آب» است ولی موضوع مقدمهٔ دوم «آب» است؛ حد وسط یکسان تکرار نشده است.

۴ صفحه ۷۴ **فعالیت**

علت عدم تکرار حد وسط در استدلال‌های زیر را بیان کنید:

۱) شاخه‌ها برگ دارند. دفترچهٔ یادداشت برگ دارد؛ پس: شاخه‌ها دفترچهٔ یادداشت هستند. .....

۲) سعدی انسان است. انسان پنج حرف دارد؛ پس سعدی پنج حرف دارد. .....

۱) شاخه‌ها برگ دارند...

واژهٔ «برگ» مشترک لفظی است. در مقدمهٔ اول به معنای برگ گیاه و در مقدمهٔ دوم به معنای ورق دفترچه است. پس حد وسط فقط ظاهراً (از نظر لفظ) تکرار شده و از نظر معنا تکرار نشده است.

۲) سعدی انسان است...

«انسان» در مقدمهٔ اول به مفهوم و معنای انسان (موجود ناطق) اشاره دارد، ولی در مقدمهٔ دوم خودِ لفظ «انسان» که از پنج حرف ساخته شده، مراد است. پس حد وسط از نظر معنا یکسان نیست و تکرار نشده است.

۵ صفحه ۷۵ **فعالیت**

مشخص کنید در کدام‌یک از استدلال‌های زیر قانون نتیجهٔ قیاس رعایت نشده است.

۱) بعضی الف ب است. / هر ج ب است. / ∴ بعضی الف ج نیست.

۲) هر ب الف است. / هر ج ب است. / ∴ بعضی الف ج است.

۳) هیچ الف ب نیست. / هر ب ج است. / ∴ هر الف ج است.

۴) بعضی ب الف نیست. / هیچ ب ج نیست. / ∴ بعضی الف ج است.

قانون نتیجه: اگر یکی از مقدمات سالبه باشد، نتیجه سالبه است (و اگر هر دو مقدمه موجبه باشند، نتیجه موجبه است).

- ۱) هر دو مقدمه موجبه‌اند ولی نتیجه سالبه است ← قانون نتیجه **رعایت نشده**.
- ۲) هر دو مقدمه موجبه و نتیجه موجبه است ← قانون نتیجه **رعایت شده**.
- ۳) مقدمهٔ اول سالبه است ولی نتیجه موجبه است ← قانون نتیجه **رعایت نشده**.
- ۴) هر دو مقدمه سالبه‌اند و نتیجه موجبه است ← قانون نتیجه **رعایت نشده**.

پس در استدلال‌های ۱، ۳ و ۴ قانون نتیجه رعایت نشده است.

۶ صفحه ۷۷ **فعالیت**

دامنهٔ مصادیق موضوع و محمول قضایای زیر را با علامت مثبت و منفی مشخص کنید:

۱) هیچ نشخوارکننده‌ای گوشتخوار نیست.

۲) بعضی گیاهان سمی‌اند.

۳) هر گیاهی نیازمند شرایط خاصی است.

۴) ارگ بم در اثر زمین‌لرزه آسیب دیده است.

۵) بعضی شترها دوکوهانه نیستند.

۶) سد لتیان بزرگ نیست.

قاعده: موضوع قضیهٔ کلی (هر/هیچ) «+» و موضوع قضیهٔ جزئی (بعضی) «−» است؛ موضوع قضیهٔ شخصیه همواره «+» است. محمول قضیهٔ موجبه «−» و محمول قضیهٔ سالبه «+» است.

- ۱) هیچ نشخوارکننده(+)ای گوشتخوار(+) نیست.
- ۲) بعضی گیاهان(−) سمی(−)اند.
- ۳) هر گیاهی(+) نیازمند شرایط خاصی(−) است.
- ۴) ارگ بم(+) در اثر زمین‌لرزه آسیب دیده(−) است.
- ۵) بعضی شترها(−) دوکوهانه(+) نیستند.
- ۶) سد لتیان(+) بزرگ(+) نیست.

۷ صفحه ۸۰ **فعالیت**

اعتبار یا عدم اعتبار قیاس‌های زیر را مشخص کنید. در صورت عدم اعتبار، مشخص کنید که کدام شرط را نداشته است.

۱) هر الف ب است. / هر ج ب است. / ∴ هر الف ج است.

۲) هر الف ب است. / بعضی ج ب است. / ∴ بعضی الف ج است.

۳) هر الف ب است. / هیچ ج ب نیست. / ∴ هیچ الف ج نیست.

۴) هر الف ب است. / بعضی ج ب نیست. / ∴ بعضی الف ج نیست.

۵) بعضی الف ب است. / هر ج ب است. / ∴ بعضی الف ج است.

۶) بعضی الف ب است. / بعضی ج ب است. / ∴ بعضی الف ج است.

۷) بعضی الف ب است. / هیچ ج ب نیست. / ∴ بعضی الف ج نیست.

۸) بعضی الف ب است. / بعضی ج ب نیست. / ∴ بعضی الف ج نیست.

شرایط: (۱) هر دو مقدمه سالبه نباشند؛ (۲) حد وسط دست‌کم در یک مقدمه علامت مثبت داشته باشد؛ (۳) موضوع یا محمولی که در نتیجه «+» است، در مقدمه هم «+» باشد؛ و قانون نتیجه رعایت شود.

بررسی قیاس‌های ۱ تا ۸

قیاس	علامت‌گذاری	اعتبار	علت
۱	ب(−) در هر دو مقدمه	نامعتبر	نداشتن شرط دوم (حد وسط در هیچ مقدمه «+» نیست)
۲	ب(−) در هر دو مقدمه	نامعتبر	نداشتن شرط دوم
۳	ب(+) در مقدمهٔ دوم؛ الف(+) و ج(+) در نتیجه، در مقدمات هم «+»	معتبر	هر سه شرط و قانون نتیجه رعایت شده است
۴	ج در نتیجه «+» ولی در مقدمهٔ دوم (بعضی ج ... نیست) «−» است	نامعتبر	نداشتن شرط سوم
۵	ب(−) در هر دو مقدمه	نامعتبر	نداشتن شرط دوم
۶	ب(−) در هر دو مقدمه	نامعتبر	نداشتن شرط دوم
۷	ب(+) در مقدمهٔ دوم؛ ج(+) در نتیجه و در مقدمهٔ دوم «+»	معتبر	هر سه شرط و قانون نتیجه رعایت شده است
۸	ج در نتیجه «+» ولی در مقدمهٔ دوم «−» است	نامعتبر	نداشتن شرط سوم

۸ صفحه ۸۰ **فعالیت**

اعتبار یا عدم اعتبار قیاس‌های زیر را مشخص کنید. در صورت عدم اعتبار، مشخص کنید که کدام شرط را نداشته است.

۹) هیچ الف ب نیست. / هر ج ب است. / ∴ هیچ الف ج نیست.

۱۰) هیچ الف ب نیست. / بعضی ج ب است. / ∴ بعضی الف ج نیست.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۱۱) هیچ الف ب نیست. / هیچ ج ب نیست. / ∴ هیچ الف ج نیست.

۱۲) هیچ الف ب نیست. / بعضی ج ب نیست. / ∴ بعضی الف ج نیست.

۱۳) بعضی الف ب نیست. / هر ج ب است. / ∴ بعضی الف ج نیست.

۱۴) بعضی الف ب نیست. / بعضی ج ب است. / ∴ بعضی الف ج نیست.

۱۵) بعضی الف ب نیست. / هیچ ج ب نیست. / ∴ بعضی الف ج نیست.

۱۶) بعضی الف ب نیست. / بعضی ج ب نیست. / ∴ بعضی الف ج نیست.

بررسی قیاس‌های ۹ تا ۱۶

قیاس	علامت‌گذاری	اعتبار	علت
۹	ب(+) در مقدمهٔ اول؛ الف(+) و ج(+) در نتیجه، در مقدمات هم «+»	معتبر	هر سه شرط و قانون نتیجه رعایت شده است
۱۰	ج در نتیجه «+» ولی در مقدمهٔ دوم (بعضی ج ب است) «−» است	نامعتبر	نداشتن شرط سوم
۱۱	هر دو مقدمه سالبه‌اند	نامعتبر	نداشتن شرط اول
۱۲	هر دو مقدمه سالبه‌اند	نامعتبر	نداشتن شرط اول
۱۳	ب(+) در مقدمهٔ اول؛ ج(+) در نتیجه و در مقدمهٔ دوم «+»	معتبر	هر سه شرط و قانون نتیجه رعایت شده است
۱۴	ج در نتیجه «+» ولی در مقدمهٔ دوم «−» است	نامعتبر	نداشتن شرط سوم
۱۵	هر دو مقدمه سالبه‌اند	نامعتبر	نداشتن شرط اول
۱۶	هر دو مقدمه سالبه‌اند	نامعتبر	نداشتن شرط اول

نتیجه: از ۱۶ قیاس، چهار قیاس (۳، ۷، ۹ و ۱۳) معتبرند و بقیه نامعتبرند.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۹ صفحه ۸۲ تمرین

۱ــ دلیل نامعتبر بودن قیاس‌های زیر را بیان کنید:

الف) انسان از خاک است. خاک بی‌جان است؛ پس: انسان بی‌جان است.

ب) هیچ‌یک از شیرینی‌خورها لاغر نیستند. بعضی سیگاری‌ها شیرینی‌خور نیستند؛ پس: بعضی از سیگاری‌ها لاغرند.

ج) رستم شیر است. شیر در بیشه زندگی می‌کند؛ پس: رستم در بیشه زندگی می‌کند.

د) برخی کاغذها سفیدند. برخی سفیدها برف‌اند؛ پس: برخی کاغذها برف‌اند.

هـ) هیچ کارگر زبده‌ای نانوا نیست. هیچ نانوایی ماهیگیر نیست؛ پس: هیچ کارگر زبده‌ای ماهیگیر نیست.

الف)

حد وسط تکرار نشده است: محمول مقدمهٔ اول «از خاک» و موضوع مقدمهٔ دوم «خاک» است (عدم تکرار حد وسط).

ب)

هر دو مقدمه سالبه‌اند (شرط اول را ندارد). همچنین با وجود مقدمهٔ سالبه، نتیجه موجبه است و قانون نتیجه نیز رعایت نشده است.

ج)

«شیر» اشتراک لفظ دارد: در مقدمهٔ اول به معنای مجازی (شجاع) و در مقدمهٔ دوم حیوان شیر است؛ پس حد وسط از نظر معنا تکرار نشده است.

د)

حد وسط «سفید» در مقدمهٔ اول محمول موجبه (−) و در مقدمهٔ دوم موضوع جزئی (−) است؛ یعنی در هیچ مقدمه‌ای «+» نیست (شرط دوم را ندارد).

هـ)

هر دو مقدمه سالبه‌اند؛ شرط اول را ندارد.

۱۰ صفحه ۸۲ تمرین

۲ــ آیا اگر جای مقدمات قیاس شکل اول را عوض کنیم و نتیجه را ثابت نگه داریم، قیاس شکل اول به شکل چهارم تبدیل می‌شود؟ چرا؟

خیر. قیاس شکل اول چنین است: «الف ب است؛ ب ج است؛ ∴ الف ج است». در شکل‌ها، مقدمهٔ اول همان مقدمه‌ای است که موضوع نتیجه (الف) در آن آمده و مقدمهٔ دوم مقدمه‌ای است که محمول نتیجه (ج) در آن است. ترتیب نوشتن مقدمات، شکل را عوض نمی‌کند؛ نقش حد وسط نسبت به اجزای نتیجه ثابت می‌ماند: در مقدمه‌ای که الف دارد، ب محمول و در مقدمه‌ای که ج دارد، ب موضوع است. پس اگر فقط جای مقدمات را عوض کنیم و نتیجه همان بماند، قیاس همچنان شکل اول است، نه شکل چهارم.

برای رسیدن به شکل چهارم، باید جای موضوع و محمول نتیجه هم عوض شود (نتیجه «ج الف» شود)؛ ولی در اینجا نتیجه ثابت فرض شده است.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۳ــ اعتبار قیاس‌های زیر را بررسی کنید و در صورت نامعتبر بودن، دلیل آن را ذکر کنید:

الف) بعضی ب الف است. / هیچ ج ب نیست. / ∴ بعضی الف ج نیست.

ب) بعضی الف ب است. / بعضی ب ج است. / ∴ بعضی الف ج است.

ج) هیچ ب الف نیست. / هر ب ج است. / ∴ هیچ الف ج نیست.

د) هر ب الف است. / بعضی ب ج نیست. / ∴ بعضی الف ج نیست.

هـ) بعضی ب الف نیست. / هر ج ب است. / ∴ بعضی الف ج نیست.

و) بعضی الف ب نیست. / هر ب ج است. / ∴ بعضی الف ج نیست.

ز) بعضی ب الف است. / هیچ ب ج نیست. / ∴ بعضی الف ج نیست.

ح) بعضی ب الف است. / بعضی ج ب است. / ∴ بعضی الف ج است.

بررسی اعتبار

قیاس	علامت‌گذاری	اعتبار	دلیل
الف	ب(+) در مقدمهٔ دوم؛ ج(+) در نتیجه و در مقدمهٔ دوم «+»؛ یک مقدمه سالبه و نتیجه سالبه	معتبر	هر سه شرط و قانون نتیجه رعایت شده است
ب	ب(−) در هر دو مقدمه	نامعتبر	حد وسط در هیچ مقدمه «+» نیست (شرط دوم)
ج	ج در نتیجه «+» ولی در مقدمهٔ دوم (هر ب ج است) «−» است	نامعتبر	نداشتن شرط سوم
د	ب(+) در مقدمهٔ اول؛ ج(+) در نتیجه و در مقدمهٔ دوم «+»	معتبر	هر سه شرط و قانون نتیجه رعایت شده است
هـ	ب(−) در هر دو مقدمه	نامعتبر	نداشتن شرط دوم
و	ج در نتیجه «+» ولی در مقدمهٔ دوم (هر ب ج است) «−» است	نامعتبر	نداشتن شرط سوم
ز	ب(+) در مقدمهٔ دوم؛ ج(+) در نتیجه و در مقدمهٔ دوم «+»	معتبر	هر سه شرط و قانون نتیجه رعایت شده است
ح	ب(−) در هر دو مقدمه	نامعتبر	نداشتن شرط دوم

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.
irantooshe.ir